

CONTENTS

TO THE READERS (Vasyl Karpo)	3
FOREWORD (Volodymyr Fisanov)	5
 TARTU – TARTUS: A NEW CIVILIZATIONAL FRONTIER OR A GEOSTRATEGIC FAULT LINE (Volodymyr Fisanov)	 6
THE RUSSO-UKRAINIAN WAR THROUGH THE LENS OF OFFICIAL DISCOURSE AND OPINION LEADERS IN THE WEIMAR TRIANGLE STATES (Alla Kyrydon, Serhiy Troyan)	 26
FORGING UKRAINE’S CENTRAL-EASTERN EUROPEAN IDENTITY AMID GEOPOLITICAL TURBULENCE (Nataliia Rotar)	 55
UKRAINE AND CENTRAL-EASTERN EUROPE: SECURITY DIMENSIONS (Serhiy Feduniak)	 92
UKRAINE’S TRANSFORMATION: FROM A PERIPHERAL BUFFER TO A KEYSTONE ELEMENT OF EUROPEAN SECURITY (COMMUNICATIVE-DISCURSIVE DIMENSION) (Valentyna Bohatyrets, Yaroslav Zoriy)	 109
UKRAINE AND RUSSIAN NEO-IMPERIALISM: TERRITORIAL ANNEXATION VS WAR OF IDENTITY (Nataliia Nechaieva-Yuriichuk)	 130
FEATURES OF CONTEMPORARY INFORMATION WARFARE IN THE CONTEXT OF RUSSO-UKRAINIAN GEOSTRATEGIC CONFRONTATION (Ivanna Makukh-Fedorkova)	 146
UKRAINE’S STATE POLICY REGARDING THE UKRAINIAN ORTHODOX CHURCH (MOSCOW PATRIARCHATE) UNDER FULL-SCALE WAR: CHALLENGES AND SOLUTIONS (Oksana Zvzdetska)	 167
UKRAINE-CZECHIA RELATIONS: EXTERNAL CHALLENGES AND POTENTIAL SOLUTIONS (Tetiana Fedorchak)	 190
THE CURRENT STATE OF UKRAINIAN-BULGARIAN RELATIONS: PRESENT REALITIES AND FUTURE PROSPECTS (Vira Burdiak)	 214

INTEGRATION OF THE REPUBLIC OF BULGARIA INTO THE EUROPEAN INFORMATION AREA: CHALLENGES AND SOLUTIONS (Ivan Osadtsa)	245
UKRAINIAN-ROMANIAN HUMANITARIAN COOPERATION: MAIN PRIORITIES AND INSTITUTIONAL FOUNDATIONS (Liubov Melnychuk)	274
“STATE CAPTURE” IN SERBIA: FROM INSTITUTIONAL CONTINUITY TO SYSTEMIC CORRUPTION (Nataliya Strelchuk)	298
CONCLUSIONS (Vira Burdiak).....	320
ABOUT THE AUTHORS	323

ЗМІСТ

ДО ЧИТАЧІВ (Василь Карпо)	2
ВСТУПНЕ СЛОВО (Володимир Фісанов)	4
ТАРТУ – ТАРТУС: НОВИЙ ЦИВІЛІЗАЦІЙНИЙ ФРОНТИР, АБО ЛІНІЯ ГЕОСТРАТЕГІЧНОГО РОЗЛОМУ В ЄВРАЗІЇ (Володимир Фісанов)	6
РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВІЙНА У ФОКУСІ ОФІЦІЙНОГО ДИСКУРСУ І ЛІДЕРІВ ДУМОК ДЕРЖАВ ВЕЙМАРСЬКОГО ТРИКУТНИКА (Алла Киридон, Сергій Троян)	26
ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКА ІДЕНТИЧНІСТЬ УКРАЇНИ: КОНСТРУЮВАННЯ В УМОВАХ ГЕОПОЛІТИЧНОЇ ТУРБУЛЕНТНОСТІ (Наталія Ротар)	55
УКРАЇНА ТА ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНА ЄВРОПА: БЕЗПЕКОВІ ВИМІРИ (Сергій Федуняк)	92
ТРАНСФОРМАЦІЯ УКРАЇНИ: ВІД ПЕРИФЕРІЙНОГО БУФЕРА ДО КЛЮЧОВОГО ЕЛЕМЕНТА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ БЕЗПЕКИ (КОМУНІКАТИВНО-ДИСКУРСИВНИЙ ВИМІР) (Валентина Богатирець, Ярослав Зорій)	109
УКРАЇНА ТА РОСІЙСЬКЕ НЕОІМПЕРСТВО: ВІД КОНТРОЛЮ НАД ТЕРИТОРІЄЮ ДО ВІЙНИ ЗА ІДЕНТИЧНІСТЬ (Наталія Нечаєва-Юрійчук)	130
ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ В КОНТЕКСТІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОГО ГЕОСТРАТЕГІЧНОГО ПРОТИБОРСТВА (Іванна Макух-Федоркова)	146
ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ ЩОДО УКРАЇНСЬКОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ МОСКОВСЬКОГО ПАТРІАРХАТУ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ: ВИКЛИКИ ТА РІШЕННЯ (Оксана Звоздецька)	167
ВІДНОСИНИ УКРАЇНА – ЧЕХІЯ: ЗОВНІШНІ ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВІ РІШЕННЯ (Тетяна Федорчак)	190
СУЧАСНИЙ СТАН УКРАЇНСЬКО-БОЛГАРСЬКИХ ВІДНОСИН: РЕАЛІЇ ТА ОБРИСИ МАЙБУТЬОГО (Віра Бурдяк)	214

ІНТЕГРАЦІЯ РЕСПУБЛІКИ БОЛГАРІЯ В ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР: ПРОБЛЕМИ ТА РІШЕННЯ (Іван Осадца)	245
УКРАЇНСЬКО-РУМУНСЬКЕ ГУМАНІТАРНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО (ОСНОВНІ НАПРЯМИ ТА ІНСТИТУЦІЙНА ОСНОВА ВЗАЄМОДІЇ) (Любов Мельничук)	274
«ЗАХОПЛЕННЯ ДЕРЖАВИ» В СЕРБІЇ: ВІД ІНСТИТУЦІЙНОЇ СПАДКОВOSTІ ДО СИСТЕМНОЇ КОРУПЦІЇ (Наталія Стрельчук)	298
ВИСНОВКИ (Віра Бурдяк)	320
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	323

*In loving memory of our colleagues
Igor Melnychuk
and Yuriy Yuriychuk*

DEDICATED

*Світлій пам'яті наших колег
Ігоря Миколайовича Мельничука
та Юрія Андрійовича Юрійчука*

ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ

ДО ЧИТАЧІВ

У першій третині XXI ст. Україна знову стала активною учасницею складних й визначальних історичних процесів. На жаль, сьогодні ми усі є учасниками і свідками трагічних подій триваючої російсько-української війни. Наближаючи перемогу на фронті і в тилу, українці намагаються зрозуміти хід світових подій і місце у них нашої держави. Однією з таких, на мою думку, вдалих спроб є представлене вітчизняними науковцями монографічне дослідження проблем позиціонування України як дієвого й впливового актора сучасних, вкрай турбулентних, міжнародних відносин.

Упевнений що чітко аргументовані й просякнуті вірою у стійкість українців, оригінальні авторські матеріали стануть у такий карколомний час в нагоді політикам та експертам у царині реальної міжнародної політики, а також студентам-гуманітаріям, які торуватимуть креативні європейські шляхи України наступними десятиліттями.

Василь КАРПО,
декан факультету історії, політології
та міжнародних відносин
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича

TO THE READERS

During the first third of the twenty-first century, Ukraine has re-emerged as a critical agent within highly complex and defining historical processes. Currently, the geopolitical landscape is profoundly shaped by the ongoing Russo-Ukrainian war. As Ukrainian society advances toward military and domestic stabilization, there is an increasing scholarly and civic demand to analyze global development trajectories and evaluate the nation's strategic position within this framework.

In my opinion, the monograph presented by Ukrainian scholars represents a systematic contribution toward this objective. The study comprehensively explores the repositioning of Ukraine as an effective and influential actor within the highly volatile contemporary system of international relations. Utilizing rigorous argumentation and examining the factors underpinning the resilience of the Ukrainian population, the authors offer innovative conceptual frameworks that are highly relevant to present-day geopolitical challenges.

I am confident that the empirical and theoretical findings of the authors, clearly argued and imbued with faith in the resilience of the Ukrainian people, possess substantial utility for policymakers, diplomats, and practitioners in the field of international relations. Furthermore, this volume serves as a valuable academic resource for students in the humanities who will actively contribute to the strategic, Euro-focused socio-economic and cultural development of Ukraine in the coming decades.

Vasyl KARPO,
Dean of the Faculty of History,
Political Science and International Relations,
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

ВСТУПНЕ СЛОВО

Чи можливий усебічний, певною мірою стабільний і передбачуваний розвиток вільного соціуму в умовах зовнішньої небезпеки, більш того, під час розгорнутого агресивного нападу однієї країни на іншу? Зрозуміло, що ні! Цю геополітичну дилему для України науково описує і намагається знайти прийнятні рішення колектив вітчизняних експертів, які пропонують до уваги зацікавленого Читача монографічне дослідження «Тарту – Тартус як цивілізаційний фронтір».

Наскрізною темою книги є проблематика якісно нового геостратегічного позиціонування України під час і після російсько-української війни у регіоні Центрально-Східної Європи і не тільки – у Європі в цілому. Проблеми ідентичності України на регіональному рівні, тактика допомоги з боку партнерів у межах Веймарського трикутника, актуальні виміри політики безпеки, а також політичні позиції сусідів України – Чеської Республіки, Румунії, Республіки Болгарії та Республіки Сербія у контексті розгортання російсько-української війни детально і доказово розглядаються авторами. Більш того, дослідники системно аналізують виміри інформаційно-психологічного та культурного протистояння воєнної доби. Наголосимо і на тому, що більшість аналітико-прогностичних матеріалів належить експертам у сфері політичних студій Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Вагомий внесок у наукове дослідження зроблений нашими колегами з Києва та Івано-Франківська.

Слід зауважити ще одну важливу особливість здійсненого дослідження: методологічно воно побудовано, виходячи з концептуального бачення пульсуючого цивілізаційного фронтиру на осі – Тарту – Тартус. Ця геостратегічна вісь символічно віддзеркалює протистояння двох базових вимірів суспільно-політичного розвитку, котрі безсумнівно впливають на безпекову архітектуру всієї Європи. Йдеться насамперед про демократичну, відкриту, європейсько-орієнтовану модель, з одного боку, і авторитарну, неоімперську та виключно силову модель – з іншого. У Європи є зрозумілий ґандж: вона побоюється і очікує гіршого. Проте, європейці вряд чи зможуть комфортно влаштуватися на краю Євразійського провалля, прикриваючись Україною лише як «залізним дикобразом».

Україна ж, долаючи путінську навалу й обираючи європейський вектор, спроможна сьогодні (без перебільшення) «вдихнути» у децю розбалансовані, кволі та іноді ілюзорно орієнтовані міхи Євросоюзу дух мобільності й ціннісного сенсу. Однак усе це стане політичною реальністю, якщо наше Суспільство неодмінно збереже, а на деяких напрямках й надолужить швидкість просування каменестим шляхом Демократії. Поступ Свободи не може і не повинен через «об'єктивні» обставини і суб'єктивну волю політичних гравців застигнути на рівні «воєнної демократії». Будемо пильними, пам'ятаючи максимуму Фрідріха фон Гаєка, «Свобода у чому б вона не полягала, втрачається поступово».

Разом до Перемоги!

Володимир ФІСАНОВ,
доктор історичних наук, професор

FOREWORD

Is the **comprehensive**, reasonably stable, and predictable development of a free society possible under conditions of external danger, especially during a full-scale act of aggression by one state against another? Clearly, it is not. This geopolitical dilemma constitutes the central research focus of the monograph titled “Tartu – Tartus as a Civilizational Frontier” authored by a collective of Ukrainian researchers.

The central theme of this book is Ukraine’s fundamentally new geostrategic positioning during and after the Russian-Ukrainian war within the region of Central and Eastern Europe and, more broadly, across Europe as a whole. The authors thoroughly analyze issues of Ukraine’s regional identity, the support strategy of partners within the Weimar Triangle, current dimensions of security policy, as well as the political positions of the Czech Republic, Romania, the Republic of Bulgaria, and the Republic of Serbia in the context of the ongoing Russian-Ukrainian war. Furthermore, the researchers systematically examine the information-psychological and cultural dimensions of wartime confrontation. It should also be emphasized that the analytical and forecasting components of this research were primarily developed by political scientists at Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, with significant collaborative contributions from researchers based in Kyiv and Ivano-Frankivsk.

Methodologically, the study is grounded in the conceptual framework of a pulsating civilizational frontier structured along the Tartu – Tartus geostrategic axis. This axis conceptualizes the systemic clash between two divergent models of socio-political development that dictate European security: a democratic, open, and European-oriented model, versus an authoritarian, neo-imperial, force-based paradigm. Europe has an obvious weakness: it fears and expects the worst. Yet Europeans are unlikely to find lasting comfort on the edge of the Eurasian abyss while relying on Ukraine merely as an “iron porcupine.”

By resisting Putin’s aggression and firmly choosing the European path, Ukraine is today capable – without exaggeration – of breathing a spirit of dynamism and renewed values into the somewhat unbalanced, weakened, and at times illusory aspirations of the European Union. However, this will become a political reality only if our society preserves – and in some areas regains – the momentum of its difficult journey toward Democracy. The advance of Freedom cannot and must not be halted at the level of “wartime democracy” because of supposedly “objective” circumstances or the subjective will of political actors. Let us remain vigilant, remembering Friedrich von Hayek’s maxim: “Freedom, whatever its form, is lost gradually.”

Together to Victory!

Volodymyr FISANOV,
Doctor of Historical Sciences, Professor

ВИСНОВКИ

Здійснене у колективній монографії дослідження феномену «Тарту – Тартус» як особливого цивілізаційного фронтиру, відображає протистояння різних моделей суспільного розвитку, політичних систем і ціннісних орієнтацій. Концепція цивілізаційного фронтиру виступає ефективним методологічним інструментом для осмислення сучасних геополітичних процесів та місця України в системі міжнародних відносин. Важливо, що «фронтір» науковці розглядають не лише як простір розмежування, а й як зону взаємодії, конкуренції та трансформації цивілізаційних моделей.

Використані в монографії наукові праці, аналітичні документи й емпіричні матеріали вказують, що символічна вісь «Тарту – Тартус» відображає протистояння двох стратегій розвитку: демократичної, відкритої, європейсько-орієнтованої моделі, з одного боку, і авторитарної, імперської та силової моделі – з іншого. Саме між цими полюсами сьогодні формується нова архітектура безпеки Європи.

Проведене дослідження дозволяє комплексно осмислити сучасне місце України в системі геополітичних, цивілізаційних та безпекових трансформацій європейського континенту. Безперечно, Українська держава посідає ключове місце на сучасному цивілізаційному фронтірі, виступаючи не лише об'єктом геополітичного впливу, а й активним суб'єктом формування нових безпекових, політичних та культурних практик. Повномасштабна російсько-українська війна набула характеру цивілізаційного конфлікту, наслідки якого виходять далеко за межі регіону. Автори довели, що стратегічна стійкість України залежить від поєднання військової спроможності, демократичних інституцій, розвитку людського капіталу та збереження культурної ідентичності. Саме ці чинники визначають конкурентоспроможність держави в умовах глобальних викликів.

Підсумовуючи теоретичні і прикладні аспекти концепту «Тарту – Тартус», що представлені в розділах монографії, підготовленої колективом науковців Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Національного авіаційного університету (Київ, Україна), Державної наукової установи «Енциклопедичне видавництво» (Київ, Україна) та Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу можна зробити наступні висновки:

- сучасний простір від Балтійського до Чорного та Середземного морів дедалі виразніше набуває ознак нового цивілізаційного фронтиру, який проходить між демократичною європейською моделлю розвитку та авторитарно-неоімперським проєктом російської федерації. Вісь «Тарту – Тартус» відображає не тільки

географічний, а й ціннісний, політичний та безпековий вимір сучасного глобального протистояння;

- повномасштабна російсько-українська війна виявилася ключовим фактором трансформації європейського безпекового середовища. Вона засвідчила, що Україна перестала бути периферійною буферною територією між Сходом і Заходом та перетворилася на один із центральних елементів системи європейської безпеки. Саме український спротив та стійкість народу стали важливими чинниками стримування подальшої експансії російського неоімперського проєкту;
- аналіз офіційного дискурсу та позицій лідерів думок держав Веймарського трикутника – неформального об'єднання Німеччини, Франції та Польщі, засноване у 1991 р., підтверджує поступове усвідомлення провідними європейськими акторами стратегічного значення України для майбутнього європейського політичного та безпекового порядку. В той же час підтримка України розглядається не лише як прояв солідарності, а й як необхідна умова стабільності всієї Європи;
- в умовах війни та геополітичної турбулентності відбувається активне переосмислення української ідентичності. Центральна-Східна Європа постає важливим культурно-цивілізаційним простором, у межах якого Україна дедалі чіткіше визначає власну історичну суб'єктність, політичну належність та стратегічні пріоритети розвитку;
- сучасна агресія російської федерації спрямована не лише на встановлення контролю над територіями, а й на руйнування української політичної нації, культурної пам'яті та ідентичності. Це дозволяє розглядати нинішню повномасштабну війну як багатовимірний конфлікт, що охоплює військову, інформаційну, гуманітарну та релігійну сфери;
- важливим компонентом сучасного геостратегічного протиборства стала інформаційна війна, у межах якої росія використовує широкий спектр інструментів дезінформації, маніпуляції та психологічного впливу. Протидія таким загрозам потребує розвитку національної інформаційної безпеки, підвищення медіаграмотності населення та зміцнення міжнародної співпраці у сфері стратегічних комунікацій;
- одним із важливих чинників забезпечення національної безпеки України є формування державної політики щодо релігійної сфери

в умовах війни. Діяльність української православної церкви московського патріархату актуалізувала питання балансу між свободою совісті, захистом національних інтересів та протидією можливим каналам зовнішнього впливу;

- дослідження двосторонніх відносин України з державами Центрально-Східної Європи засвідчує значний потенціал регіонального співробітництва. Чеська Республіка, Республіка Болгарія та Румунія виступають важливими партнерами України у політичній, безпековій, гуманітарній та інформаційній сферах. Подальше поглиблення цих відносин сприятиме зміцненню регіональної стабільності та прискоренню європейської інтеграції України, яку слід розглядати не лише як зовнішньополітичний курс, а як цивілізаційний вибір, що передбачає утвердження принципів верховенства права, свободи, відповідальності та суспільної солідарності;
- перспективними стратегічними орієнтирами для України є посилення участі в європейських та євроатлантичних безпекових структурах, розвиток інноваційної економіки, зміцнення національної ідентичності та формування ефективної політики історичної пам'яті;
- досвід інтеграції Республіки Болгарія до європейського інформаційного простору та розвиток українсько-румунського гуманітарного співробітництва демонструють важливість міждержавної взаємодії для формування спільного комунікаційного, культурного та безпекового простору Центрально-Східної Європи.

Узагальнюючи результати дослідження, можна констатувати, що Українська держава сьогодні це – активний суб'єкт формування нової архітектури європейської безпеки та нового цивілізаційного порядку. Саме від результатів її боротьби за суверенітет, демократичний розвиток і цивілізаційний вибір значною мірою залежить майбутнє Центрально-Східної Європи та всієї європейської спільноти. Концепт «Тарту – Тартус» у цьому контексті виступає аналітичною моделлю, що дозволяє осмислити сучасні процеси геостратегічного розлому та визначити стратегічні орієнтири подальшого розвитку України в європейському просторі. Отже, Україна постає одним із ключових центрів сучасного цивілізаційного фронтиру, а її успішний розвиток і перемога у боротьбі за суверенітет мають визначальне значення для майбутнього європейського та світового порядку.

Віра БУРДЯК,
доктор політичних наук, професор